

- организация практики в ТЦСОН: ориентация руководителей практики студентов на местах, индивидуальные и групповые встречи по текущим проблемам практики, рефлексия по результатам практики;
- мониторинг качества подготовки будущих специалистов социальной работы в процессе обучения (в период практики).

В качестве условий осуществления взаимодействия специалистов-практиков и преподавателей вуза - участников профессиональной подготовки мы выделили следующие: заключение договора о сотрудничестве; планирование работы УНКЦ; наличие в ТЦСОН специалистов с профессиональным профильным образованием по социальной работе и опытом работы в данной сфере; научно-методическое и финансовое обеспечение различных форм взаимодействия; открытость ТЦСОН инновациям, новому опыту в области профессиональной социальной работы.

Заключение. Развитие партнерских отношений между вузом и учреждением системы социальной защиты населения способствует увеличению практической составляющей в профессиональной подготовке будущих специалистов по социальной работе, включению студентов в практико-ориентированную среду.

СТВАРЭННЕ СЕТКІ ПАЗАШКОЛЬНЫХ УСТАНОЎ КЛУБНАГА ТЫПУ НА БЕЛАРУСІ ДРУГОЙ ПАЛОВЫ XIX – ПАЧАТКУ XX СТАГОДДЗЯ

*Л.В. Каралькова
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Значным крокам у напрамку да мэтанакіраванай арганізацыі і дзейнасці культурна-асветных устаноў другой паловы XIX для народа быў клопат аб пашырэнні агульнаадукацыйнага і культурнага ўзроўню насельніцтва.

Мэта – аналіз этапаў стварэння сеткі пазашкольных устаноў другой паловы XIX – пачатку XX стагоддзя.

Матэрыялы і метады. Выкарыстаны дадзеныя Цэнтральнага Дзяржаўнага гістарычнага архіва Беларусі (ЦДГА), Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці, а таксама матэрыялы перыядычнага друку пачатку XX стагоддзя.

Вынікі і іх абмеркаванне. У 1911 годзе Першы маскоўскі агульназемскі саюз па народнай асвеце закрануў пытанне аб пазашкольнай адукацыі і вынес пастанову: «правільнае і паспяховае развіццё гаспадарчага і грамадскага жыцця магчыма толькі пры высокім культурным узроўні ўсяго насельніцтва. Школа, нават пры самай дасканалай яе арганізацыі і значнай працягласці курсу, не можа задавальняць запыты насельніцтва» [1, с. 12].

Перад губернскімі і павятовымі ўправамі паўстала пытанне аб распрацоўцы мадэлі пазашкольных адукацыйных устаноў. «Складанасць задачы – ажыццяўленне пазашкольнай адукацыі – была абумоўлена рознабаковасцю яе відаў, неабходнасцю зберагчы між імі сувязь і ўзгадніць іх дзейнасці, разлічыць па складзе і памеры кола асоб, і ўвогуле, адрозненне ўмоў і асаблівасцей работы ў гэтай справе» [2, с. 14].

У якасці прыкладу вырашэння праблемы стварэння сеткі пазашкольнай адукацыі і асветы разгледзім праект павятовай управы м. Быхаў Магілёўскай губерні, якая спраектавала для пазашкольнай адукацыі наступныя віды устаноў.

а) Установы адукацыйнага тыпу:

1. *Нядзельныя (вячэрнія) школы для дарослых і падлеткаў*, якія мелі на мэце вучыць непісьменных чытанню, пісьму і ліку, паўтараць і дапаўняць

пройздены курс з тымі, хто скончыў школу, з такім разлікам, што праз 2 гады школы будуць пераносіцца ў іншыя мястэчкі.

2. *Народныя чытанні*, якія ілюстраваліся нагляднымі дапаможнікамі, светлавымі карцінкамі, кінематографам, грамафонам, і якія прымалі формы гутарак са слухачамі, асобных лекцый і цэлых курсаў.

3. *Бібліятэка*, якая адкрывала доступ да кнігі насельніцтву, якое атрымлівала магчымасць часова карыстацца ёю ў сябе дома, у чытальні або набываць сабе ва ўласнасць.

4. *Музеі і выставы*, якія дасягалі адукацыйных мэтаў наглядным шляхам пры дапамозе прадметаў, што ілюстравалі розныя віды мастацтваў, навукі і тэхнікі, а таксама розныя бакі духоўнага жыцця мясцовага краю.

б) Мерапрыемствы выхаваўчага характару: *спектаклі і канцэрты, кінематограф і «чароўны ліхтар»*, якія не толькі задавальнялі эстэтычныя запатрабаванні насельніцтва, але і спрыялі замацаванню і пашырэнню навуковых і прыкладных ведаў.

Дзейнасць камітэтаў папярэчельстваў аб народнай цвярозасці, выклікала да жыцця і шырокую сетку пазашкольных устаноў, спрыяла стварэнню такой значнай формы культурна-асветнай дзейнасці, як Народны дом. Першыя звесткі аб іх адкрыцці на тэрыторыі Беларусі адносяцца да 1899 г. (в. Ліпна Люцынскага павеата Мінскай губерні)[6, арк. 35 «а»]. Пазней менавіта Народныя дамы сталі любімымі тыпамі ўстаноў культуры для народа, якія адчыняліся і дзейнічалі пад патранажам папярэчельстваў. Пазней такія ж Народныя дамы былі адкрыты ў Ваўкавыскім і Купянскім павеатах.

Неабходнасць стварэння Народных дамоў выцякала з *трох галоўных неабходнасцей*:

- у асвеце;
- у пашырэнні кола зносін;
- у эканамічнай ўзаемадапамозе адзін аднаму.

Па прыцыпу арганізацыі існавала *тры віды* Народных дамоў:

- а) арганізаваных земствамі;
- б) створаных аб'яднаннямі кааператараў і асветных таварыстваў;
- в) самастойных таварыстваў «Народны дом».

Яны былі не столькі клубамі, а хутчэй, менавіта таварыствамі, якія ахоплівалі сваёй дзейнасцю вялікія тэрыторыі, а калі-некалі – і цэлыя рэгіёны.

Грунтуючыся на архіўных дадзеных ЦДГА і перыядычнага друку гэтага часу можна зрабіць выснову, што кожнае таварыства «Народны дом», як і любое іншае аб'яднанне або клуб, мела свой статут, у якім вызначаліся мэты стварэння і асноўныя формы яго дзейнасці, арганізацыя і кіраванне справамі таварыства, склад таварыства, яго юрыдычныя правы і абавязкі, памер грашовых укладаў ды умовы прыняцця і выключэння членаў таварыства, будаўніцтва спецыяльных памяшканняў, яго фінансаванне і кантроль за выкарыстаннем грашовых сродкаў, а таксама умовы закрыцця таварыства.

Прагрэсіўныя земскія дзеячы бачылі мэтазгоднасць стварэння сеткі Народных дамоў – губернскіх, павятовых, валасных і сельскіх, якія і сталі цэнтрамі пазашкольнай адукацыі і асветы. На тэрыторыі Беларусі гэтыя таварыствы адраэніваліся багаццем і рознабаковасцю формаў арганізацыі і дзейнасці. Па форме арганізацыі яны ўключалі ў сябе бібліятэку, чытальні, вячэрнія класы для дарослых, нядзельныя школы, рамесніцкія майстэрні, дзе навучалі практычнаму авалоданню якім-небудзь рамяством, а таксама сцэны, лекцыйныя і глядзельныя залы для спектакляў, канцэртаў і кінапраглядаў, чайную, гімнастычныя залы, кніга-

гандлёвыя крамы і склады, хары і аркестры, чытальні і г.д. Галоўнымі формамі работы былі лекцыі, бяседы, канцэрты, спектаклі, чытанні, спартыўныя заняткі, распаўсюджванне кніг, выставы.

Арганізацыя і дзейнасць Народных дамоў, хат-чытальняў, клубаў па інтарэсах працягваецца і пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. У 1919 годзе прынята палажэння Наркамасветы «Аб арганізацыі сістэмы пазашкольнага выхавання». Згодна з поглядамі тэарэтыкаў клубнай справы гэтага перыяду (Н.К.Крупскай, А.В. Луначарскага, М.В. Пятроўскага, П.П. Блонскага, В. Кержанцава, А.С. Макаранкі, Я.М. Мядынскага) клуб разглядаўся як збіральнік рабочай і сялянскай творчай ініцыятывы, месцам сумеснага адпачынку, асновай якога павінна стаць дзейнасць саміх наведвальнікаў клуба. Але на многія дзесяцігоддзі на справе рэалізоўвалася іншая мадэль клубнай работы, якая была заснаваная на ідэалагічным выхаванні працоўных і атрымала афіцыйную назву «культурнае абслугоўванне насельніцтва».

Заклучэнне. Такім чынам, у вызначаны гістарычны перыяд асноўнымі прынцыпамі дзяржаўнай культурнай палітыкі сталі:

- фарміраванне дзяржаўнай сеткі ўстаноў культуры;
- арганізацыя цэнтралізаванай сістэмы кіравання;
- стварэнне адпаведнай заканадаўчай базы.

Асновай сеткі пазашкольных устаноў клубнага тыпу сталі шматлікія працоўныя і чырвонаармейскія клубы, дамы асветы, народныя дамы, хаты- і бібліятэкі-чытальні, «чырвоныя куткі».

Спіс літаратуры

1. Вопросы внешкольного образования // Вестник Могилёвского земства. – 1915. – № 12. – С. 12.
2. Деятельность губернских и уездных управлений по организации внешкольного образования // Вестник Могилёвского земства. – 1914. – № 19. – С. 14.
3. Отчёт по внешкольным учреждениям Витебской губернии // Учреждение “Государственный архив Витебской области”. – Фонд 246. – Оп. 3. – Ед. хр. 4. – Л. 3.
4. Циркуляры губернатора по устройству библиотек и клубов (1899–1900 гг.) // Цэнтральны Дзяржаўны гістарычны архіў Беларусі (ЦДГА). – Фонд 2555. – Воп. 1. – Адз. зах. 10. – Арк. 5 – 36.

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ С ПОЖИЛЫМИ ЛЮДЬМИ

Г.А. Качан

Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

В настоящее время Республика Беларусь является страной со сложной медико-демографической ситуацией, высокой средней долей пожилых людей и лиц с ограниченными возможностями в составе населения, что и формирует сегодня устойчивый спрос на социальные услуги. Так, в республике проживает около 2, 4 млн. пожилых граждан (около 22% всего населения страны), из них более 155 тыс. одиноких и 577 тыс. одиноко проживающих пожилых граждан, более 519 тыс. инвалидов [1].

Общеизвестно, что нормально жить – это уметь удовлетворять насущные, интеллектуальные и социальные потребности, быть независимым в их исполнении. Но как ни прискорбно, следует признать, что, в конце концов, наступает пе-